

РІШЕННЯ РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ
ДФ 58.053.027
ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 58.053.07 Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, прийняла рішення про присудження наукового ступеня доктора філософії **Чикурової Ольги Ярославівни** з галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» зі спеціальності 013 «Початкова освіта» на підставі публічного захисту дисертації «Формування вміння самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи засобами комп'ютерних технологій».

Чикурова Ольга Ярославівна, 1995 року народження, громадянка України, освіта вища, закінчила Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка у 2018 р. та отримала червоний диплом магістра за спеціальністю «Початкова освіта».

З квітня 2018 року працює у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка на посаді інженера кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти. З 2021 року працює асистентом цієї кафедри. З вересня 2018 р. по серпень 2022 року навчалася в аспірантурі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, виконувала усі вимоги освітньо-наукової програми з галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» зі спеціальності 013 «Початкова освіта».

Результати дослідження висвітлено в 9 наукових публікаціях авторки, серед яких 3 одноосібних. Із зазначених праць, які відображають основні результати наукової діяльності, 1 публікація у наукових виданнях, включених до наукометричної бази WoS, 3 публікації апробаційного характеру, 1 праця, що додатково відображає результати дисертації. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії:

Статті у періодичних наукових виданнях, що індексуються міжнародною наукометричною базою Scopus:

1. Zaporozhchenko T., Vykhreshch, V., Paguta T., Bykov I., Chykurova O., & Pysarchuk O. How to Improve the Mathematical Competences of Future Primary School Teachers in Ukraine? Innovative Aspect. Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala, 14 (1Sup1), 2022. p. 83-100. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1Sup1/538> (WoS).

Статті у наукових виданнях України категорії «Б»:

1. Теслюк О. Я. Самоорганізація навчальної діяльності учнів початкової школи як педагогічна проблема. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Сер.: педагогіка і психологія. 2020. Вип. 63. С. 37-43 <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2020-63-1-236>

2. Chaika V., Pysarchuk O., & Chykurova O. Educational and developmental environment as a factor of skills formation of self-organization of primary school pupils' educational activity. *Pedagogy and Education Management Review*, 1, 2020. p. 79–90. <https://doi.org/10.36690/2733-2039-2020-1-79>

3. Чикурова О. Я. Технології дистанційного навчання для школи першого ступеня: етапи імплементації. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород, 2022. Вип. 1(50). С. 302-306. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2022.50.302-306>

4. Чикурова О. Синергетичний підхід як методологічна основа теорії самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*, 1(2), 2022. с. 21–28. <https://doi.org/10.25128/2415-3605.21.2.3>

Статті в інших наукових виданнях:

1. Чайка В. М., Писарчук О. Т., Ратушняк Н. О., Теслюк О. Я. Формування вмінь самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи з особливими потребами. *Zeszyty Naukowe. Wyższej Szkoły Gospodarki*, Tom 36, с. 163-177. URL: <http://www.ers.byd.pl/userfiles/files/ZN%20ERS%20tom%205%202020.pdf>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Теслюк О. Я. Самоорганізація навчальної діяльності учнів початкової школи в контексті НУШ. *Професійна компетентність учителя Нової української школи: формування, розвиток та удосконалення : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 22 травня 2020 р.* Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. С. 75-77

2. Чикурова О. Формування самопроцесів особистості учнів початкової школи як компонентів вміння самоорганізації навчальної діяльності. *Scientific Collection «InterConf+»*, (22(113), 2022. p. 167–176. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.06.2022.016>

3. Чикурова О. Я. Комп'ютерні технології як засіб формування діяльності самоорганізації в учнів початкової школи. *In The VI International Scientific and Practical Conference «Tendencies of development science and practice»*, February 14–16, 2022, Boston, USA. 372 p. (p. 254).

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Zaporozhchenko T., Vukhrushch, V., Paguta T., Bykov I., Chykurova O., & Pysarchuk O. How to Improve the Mathematical Competences of Future Primary School Teachers in Ukraine? Innovative Aspect. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 14 (1Sup1), 2022. p. 83-100. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1Sup1/538> (WoS).

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

1. **Янкович Олександра Іванівна** – доктор педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти,

професор Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Без зауважень.

2. Будник Олена Богданівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1) У вступі дисертанткою достатньо переконливо визначено суперечності, які вказують на актуальність і доцільність дослідження окресленої проблеми. Вважаємо, що в роботі варто було б вказати, чи вдалося авторці розв'язати означені суперечності.

2) Одне із завдань дослідження – «обґрунтувати педагогічні умови формування вміння самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи та змодельовати процес їх реалізації», відповідно підрозділ 2.3. присвячений розробленню «моделі реалізації педагогічних умов формування вміння самоорганізації навчальної діяльності учнів...», що є незаперечним авторським надбанням. Однак дискусійним вважаємо відсутність чіткості у презентації цієї моделі: у тексті зустрічаємо «структурно-змістова модель формування...» (рис. 2.3.1), «модель формування вміння самоорганізації навчальної діяльності в учнів початкової школи із застосуванням комп'ютерних технологій» (с. 116), «модель реалізації педагогічних умов формування навичок самоорганізації...» (с. 114). Тому варто було б уніфікувати поняття і послуговуватися ним у роботі. Очевидно, це – технічна помилка.

3) У висновках доцільно конкретизувати деякі позиції відповідно до завдань дослідження. Наприклад, 1) на виконання першого завдання варто було б представити основні дефініції, зміст яких у процесі дослідження Вами уточнено, а також вказати на психолого-педагогічні особливості самоорганізації навчальної діяльності молодших школярів; 2) позиції 2 і 3 у висновках варто синхронізувати, щоб їх послідовність відповідала завданням дослідження.

4) Дослідження істотно підсилило б вивчення кращого зарубіжного досвіду щодо організації самостійного навчання молодших школярів в умовах початкової школи. На нашу думку, цьому матеріалу варто було б присвятити окремий параграф дисертації. У роботі авторка вказує на вивчення зарубіжного досвіду з цієї проблеми як перспективу для подальших наукових пошуків.

5) У майбутньому зі списку використаних джерел варто вилучити праці російських учених, зважаючи, передусім, на військово-політичну ситуацію в Україні.

6) У подальших наукових дослідженнях доцільно було б простежити рівень готовності молодих учителів початкової школи до використання запропонованих дидактичних матеріалів, ІКТ у період їх адаптації до професійної діяльності в Новій українській школі, передусім на предмет практичного застосування ними запропонованих у дослідженні методичних положень. Водночас, зважаючи на цінний доробок дисертантки,

рекомендуємо включатися до проведення курсів підвищення кваліфікації, онлайн-тренінгів для вчителів-практиків для розвитку в них умінь і навичок роботи в умовах дистанційного / змішаного навчання з використанням методичних рекомендацій щодо організації самостійного навчання молодших школярів, сайту «Вчуся САМ(а)» (у т.ч. на базі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника).

3. Шаран Олександра Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1) При обґрунтуванні педагогічних умов, зокрема першої педагогічної умови (формування позитивної мотивації та емоційно-ціннісного ставлення до електронного навчання), дисертантка спирається на праці С. Парфілової, І. Чорней, які визначають відповідно психолого-педагогічні та психологічні підходи до розвитку навчальної мотивації молодшого школяра. Варто було обґрунтувати, чому в дисертації виділено педагогічні, а не психолого-педагогічні умови формування вміння самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи.

2) У тексті дисертації авторка оперує поняттям «комп'ютерні технології», які використовує для формування вміння самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи. Проте вважаємо доцільним використання терміну «цифрові технології», який включає поняття «комп'ютерні технології», що застосовується для опису процесу передачі інформаційних повідомлень за допомогою комп'ютера, оскільки у дисертаційному дослідженні використано цифрові ресурси («Mood Diary», «ЕММО», «Психічне здоров'я: Мій настрій»), що є додатками в Google Play та не встановлюються на більшість комп'ютерів. Для застосування таких щоденників, а також для забезпечення зручності частого їх використання, треба скористатися іншими електронними пристроями, такими, як мобільний телефон, планшет тощо.

3) У таблиці 1.2.1 на стор. 55 дисертантка дає характеристику змісту самопроцесів як складових самоорганізації навчальної діяльності молодшого школяра, користуючись проведеними науковцями дослідженнями. Проте для характеристики самомотивації молодшого школяра спирається на роботу Мирончук Н. М., присвячену самомотивації особистості викладача вищої школи (Мирончук Н. М., (2011). Самомотивація як складова самоорганізації викладача у професійній діяльності. Проблеми освіти: зб. наук. праць, (88), 65–74); для характеристики саморегуляції молодшого школяра – роботу Хрикова Є. М., присвячену педагогічним умовам в структурі наукового знання і не стосується саморегуляції (Хриков Є. М. (2011). Педагогічні умови як складова наукових знань. Шлях освіти, (2), 11–15).

4) У наведеному конспекті уроку математики (Додаток Б), виявлено певні недоліки: під час розв'язування задачі 32 (стор. 246) у складеному виразі, що є сумою добутків, використано дію «віднімання» цих добутків.

4. Терешук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, перший проректор, професор кафедри технологічної освіти та охорони праці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1) У п. «Наукова новизна і теоретичне значення дослідження» зазначено, що в дисертації «обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови процесу формування вміння самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи ...». Однак експеримент відноситься до методів прикладного дослідження, а не теоретичного. Тому у цьому пункті новизни експериментальну перевірку доцільно було вилучити.

2) Гіпотеза дослідження, на наш погляд, могла б бути більш конкретизованою щодо шляхів підвищення ефективності формування вміння самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи з тим, щоб можна було чітко побачити прогнозовану дієвість комп'ютерних технологій як засобу реалізації теоретично обґрунтованих педагогічних умов.

3) На рис. 2.2.3 (с. 113 дисертації) наочно зображено авторську модель формування вміння самоорганізації навчальної діяльності в учнів початкової школи із застосуванням комп'ютерних технологій. Її означено як структурно-змістову модель. На нашу думку, ця модель є структурно-функціональною, оскільки в ній містяться процесуальні сторони учіння і викладання, діяльнісний компонент, форми, методи, технології формування вміння самоорганізації навчальної діяльності в учнів початкової школи.

4) Нам імпонує детальне розкриття формувального експерименту і п. 3.2 дисертації, його чітка «прив'язка» до педагогічних умов формування вміння самоорганізації навчальної діяльності в учнів початкової школи. Також високої оцінки заслуговує опис результатів експерименту в п. 3.3 дисертації, математична обробка цих результатів. Однак у процесі характеристики експериментального дослідження з поля зору дисертантки дещо «випала» діяльність педагога у формуванні вміння учнів, специфіка взаємодії суб'єктів навчального процесу під час застосування комп'ютерних технологій.

5. Жаркова Ірина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Зауваження, висловлені у відгуку рецензента:

1) На нашу думку, доцільно було б у змісті дисертації чітко диференціювати поняття «самоорганізація навчальної діяльності» і «вміння самоорганізації навчальної діяльності» (предмет і мета дослідження). Самоорганізація навчальної діяльності – це процесуальне явище, а вміння – його результат. Постає питання, що є визначальним: формування діяльності самоорганізації чи вміння його здійснювати?

2) Серед обґрунтованих педагогічних умов друга умова «створення ситуацій самостійної навчальної діяльності для формування загальнонавчальних умінь і навичок» недостатньо чітко відображає напрям формування самоорганізації навчальної діяльності, оскільки самостійна

навчальна діяльність спрямована на формування загальнонавчальних умінь і навичок, а не на вміння самоорганізації навчальної діяльності.

3) Перший розділ дисертації дещо переобтяжений характеристикою відомих та усталених наукових понять, наприклад, таких як «навчальна діяльність» (с. 45), «самоконтроль» (с. 51), «синергетика» (с. 33), «синергетичний підхід» (с. 42), «саморегуляція» (с. 48), «педагогічні технології» (с. 57) та ін. В процесі аналізу цих понять важливим є, насамперед, їх авторське тлумачення в контексті досліджуваної проблеми. Окрім цього автор захоплюється тлумаченням філософсько-педагогічних основ дослідження проблеми самоорганізації діяльності (так звані процеси «само-»).

4) У Розділі III доцільно б рівнозначно описати всі форми, навчально-методичне забезпечення, а також методи і технології освітнього процесу, які представлені в моделі (с.117). Автор чомусь надає перевагу таким методам і технологіям як самостійна робота, веб-квест, щоденники рефлексії, навчальні та дослідницькі ігри. Натомість, такі методи і форми як учнівське портфоліо, ігрове проектування, інтерактивний робочий зошит описані недостатньо глибоко.

Результати відкритого голосування:

«за» – 5,

«проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Чикуровій Ользі Ярославівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» зі спеціальності 013 «Початкова освіта».

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Олександра ЯНКОВИЧ